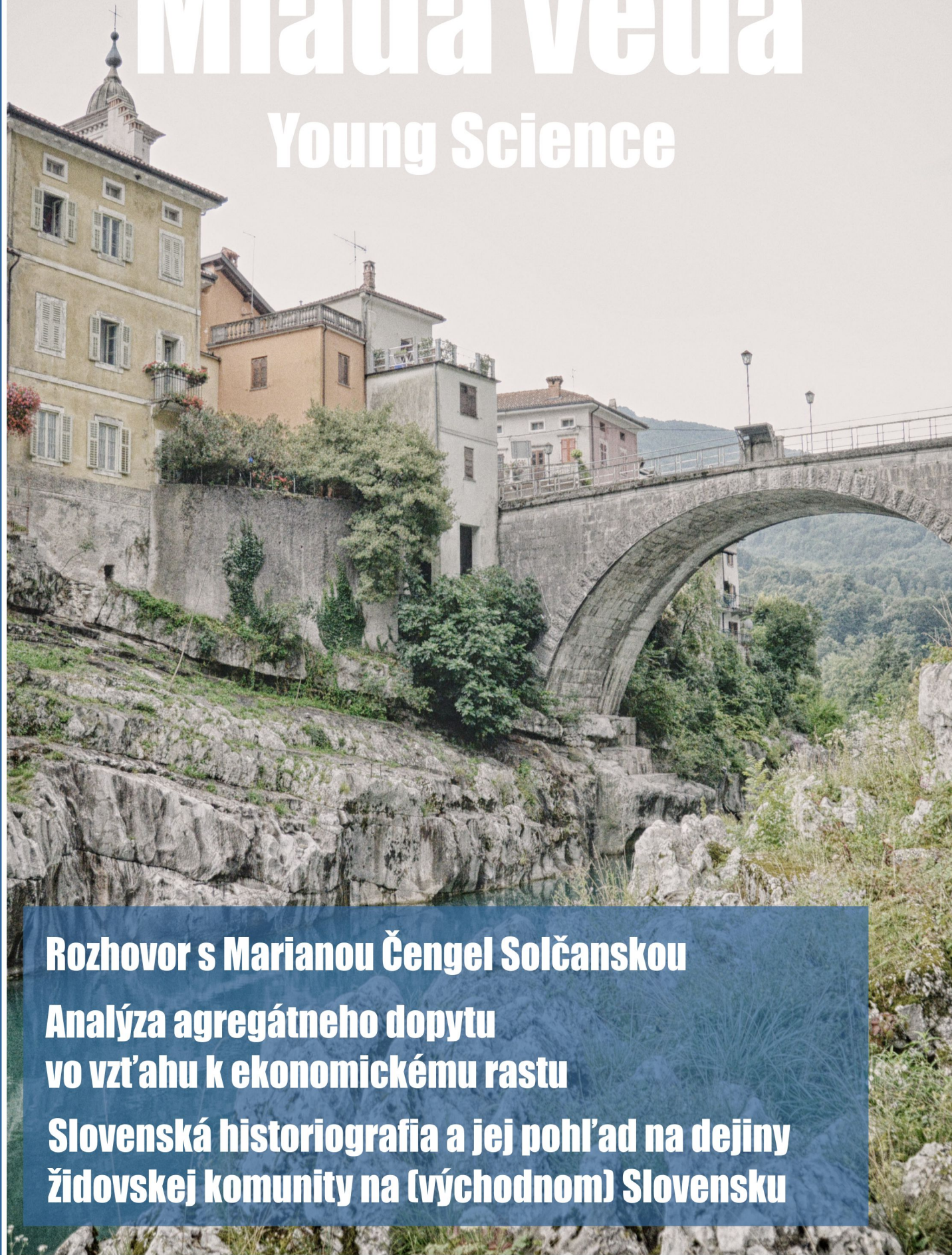

Mladá veda

Young Science

Rozhovor s Marianou Čengel Solčanskou

**Analýza agregátneho dopytu
vo vzťahu k ekonomickému rastu**

**Slovenská historiografia a jej pohľad na dejiny
židovskej komunity na (východnom) Slovensku**

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Jún 2016 (číslo 1)

Ročník štvrtý

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Obec Kanal (Slovinsko) 2014. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišin, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

doc. PaedDr. Peter Čuka, PhD. (Katedra cestovného ruchu, Slezská univerzita v Opavě)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

PhDr. Magdaléna Barányiová (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

Mgr. Martin Hajduk (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

Mgr. Richard Nikischer, Ph.D. (Sociologický ústav Akademií věd ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

ÚSPEŠNÁ REŽISÉRKA, SCENÁRISTKA A SPISOVATEĽKA PHDR. MGR. ART. MARIANA ČENGEL SOLČANSKÁ, PHD.

Magdaléna Barányiová¹

Autorka pôsobí ako doktorandka na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre, na Fakulte stredoeurópskych štúdií, odbor Hungarológia.

Mariana Čengel Solčanská patrí k výrazným osobnostiam súčasnej mladej filmovej generácie. Narodila sa v roku 1978. Študovala najprv na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre aprobáciu politológie - kulturológie, neskôr na Karlovej Univerzite v Prahe. Od roku 2003 študovala na Vysokej škole múzických umení v Bratislave, pod vedením Martina Šulíka, odbor filmová a televízna réžia. V roku 2007 ju prijala známa režisérka Viera Chytilová na magisterské štúdium na Katedru réžie na FAMU, avšak ona sa rozhodla doštudovať u doc. Šulíka na VŠMU v Bratislave, kde v roku 2008 úspešne absolvovala štúdium filmom Mlyn.

Medzi jej známejšie snímky patrí *Maykomashmalon*, krátkometrážny film, ktorý je štvorminútovou modlitbou a poetickým plynutím času muža, ktorý bol odsúdený na smrť. Ďalšou snímkou z jej tvorby je *Šimijé*, za ktorú si vyslúžila mnoho pochvál a cenu poroty na Azyl 2006. Ročníkový film *Monštrancia* získal napríklad Špeciálnu cenu poroty na Áčko 2006, kde bola udelená aj cena za najlepšiu kameru. Stal sa najlepším filmom študentov filmových škôl v roku 2006. Do sveta filmu prispela aj snímkou *Ábelov čierny pes*, za ktorú získala cenu Kodak za najlepší hraný film na Áčku 2007, či prvé miesto na súťaži Cinema 2007. V roku 2010 ako jediná z tvorcov súčasnej filmovej generácie debutovala dvoma celovečernými filmami, pri ktorých bola zároveň autorkou scenára a výtvarnej koncepcie. Historický veľkorozpočtový snímok *Legenda o lietajúcom Cypriánovi* sa stal najnavštevovanejším slovenským filmom v slovenských kinách

¹PhDr. Magdaléna Barányiová, Fakulta stredoeurópskych štúdií, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
E-mail: baranyiovamagdalena@gmail.com

v roku 2010. Je to celovečerný hraný film, inšpirovaný skutočnou postavou našich a poľských dejín, mníchom Cypriánom, ktorý žil v Červenom Kláštore a bol známy neobyčajnou snahou učiť sa a objavovať nové veci. Vďaka nemu si môžeme aj v tejto dobe pozrieť herbár, ktorý vytvoril a dozvedieť sa niečo o spôsoboch, akými sa ľudia liečili pred vyše tristo rokmi. Na tento film neskôr nadviazala knihou *Legenda o lietajúcom Cypriánovi*, pretože - ako sama hovorí -, cítila potrebu dokončiť sama v sebe túto kapitolu, dokončiť osudy hrdinov a rozvinúť ich bez ohľadu na finančný rozpočet, ktorého sa pri filme musela striktne držať.

Televízna dráma *Obhliadka* je prvým zo série desiatich filmov Slovenskej televízie uvádzaných v cykle Filmoviedky. Oba filmy boli ocenené najstaršou slovenskou filmovou cenou IGRIC. V roku 2010 debutovala aj ako autorka beletrie. Historický román *Legenda o lietajúcom Cypriánovi* sa stal knižným bestsellerom vydavateľstva IKAR. V januári 2013 uviedla do kín svoj tretí celovečerný film *Miluj ma alebo odíď*. V roku 2014 sa do kín dostala rozprávka *Láska na vlásku* i jej knižná podoba.

Kedy u Vás nastal ten moment, že ste si povedali „chcem sa stať režisérkou“?

Nenastal. Nastal u môjho kamaráta, svojho času nesmierne blízkeho človeka Norberta Žilku, ktorý mi ako šesťnásťročnej povedal to osudné slovné spojenie. Zvyšok boli koľaje osudu. Stala som sa nástrojom v rukách Božích, mohla by som tvrdiť, ale znie to priveľmi rozprávkovovo a snáď aj pateticky, však?

S čím je spojená režisérova príprava na nakrúcanie?

To neviem. Viem iba, čím si musím prejsť ja. Idem na pľac s podrobne rozzáberovaným scenárom, po absolvovaní obhliadok, kostýmových skúšok, čítačiek, konzultácií s maskérmi a šéfom výpravy, po hádkach s architektom a nekonečných poradách s kompletným štábom. Príprava je najdlhšia etapa vzniku filmu, trvá priemerne tri roky.

Spomeniete si, čím ste sa ako začínajúca scenáristka, režisérka, autorka beletrie musela vysporiadať?

S nízkym sebavedomím. A strachom, že to nezvládnem. Strachom, že som netaľentovaná a neschopná. Strachom, že to celé pokazím. A nevysporiadala som sa s ním doposiaľ.

Máte za sebou úspešnú dráhu režisérskej, scenáristickej a spisovateľskej práce. Čo vás viac vnútorne obohacuje a pritahuje?

Jednoznačne písanie beletrie. To je skutočný pôžitok. Keď som sama so sebou a s čokoládou a kávou, sama v kaviarni alebo doma alebo kdekoľvek. Iba ja a počítač a budúci čitateľ, idealizovaný a môj.

Čo alebo kto u Vás prebudil vzťah k literatúre a k výtvarnému umeniu? Pamätáte sa napríklad na prvú prečítanú knižku?

Nepamätám. V detstve mi čítala teta Eva, potom som sa to naučila aj ja. Vyrastala som na gýchoch. Angelike a Gričskej čarodejnici a Krásnej Kataríne. A prekladala som to skvostami. Annou zo Zeleného domu, Tomom Sawyerom, Chalúpkou strýčka Toma. Nedokážem čítať slovenských autorov, ktorí sa narodili po roku 1940. Neviem prečo.

Aký je váš najobľúbenejší autor a kniha?

Nemám jedného. Je ich aspoň desať. Ale teraz som oprášila Victora Huga a jeho Bedárov a opäť som v úžase.

Dokážete opísať svoj tvorivý proces? Máte pevný časový harmonogram alebo nejaký rituál či talizman?

Pevný časový harmonogram má moja dcéra. Ráno vstaneme, umyjem jej zuby, lebo má iba dva roky a ešte to zanedbáva, dám jej jesť pribináčika a vezmem ju do škôlky. No a potom pracujem. Podľa toho, či sa mi chce, alebo podľa toho, či horia termíny. Najlepšie pracujem v časovom strese. Asi vás sklamem, ani nič iné za tým nie je. Žiadne rituály, ani prežehnanie, ani talizman. Som sama so svojimi myšlienkami a trdnomyseľnosťou a snažím sa najlepšie ako viem.

V roku 2010 ste debutovali s celovečerným filmom Legenda o lietajúcom Cypriánovi.

Čím vás tento príbeh zaujal, že ste sa rozhodli nakrútiť o Cypriánovi film?

Tá legenda je fascinujúca. Je zvláštna, tajomná, má nevystopovateľný počiatok. A potom to miesto, Červený Kláštor. Fascinuje. Je tam toľko smútku, ticha, tajomstva, staroby, tieňov. Cítila som, že musím vyrozprávať príbeh o premene človeka. A odrazu prišiel Cyprián a ponúkol sa. Cítila som jeho ducha za svojím chrbtom, neopustil ma ani na okamih.

Čo pre vás bolo hlavnou inšpiráciou pri tvorbe koncepcie rozprávky Láska na vlásku?

Perinbaba. Je to jediná vtipná filmová rozprávka, ktorá u nás vznikla. A ja som veľmi veľmi chcela, aby bola v istom zmysle Láska na vlásku scudzená, vtipná, nad vecou, milá a bez nadprirodzených 3D bytostí.

Pretextom rozprávky Láska na vlásku by sme mohli považovať román Marka Twaina Princ a bedár. Prečo práve Mark Twain? A boli tam aj prvky slovenských rozprávok?

V Princovi a bedárovi nie sú nadprirodzené javy a bytosti a text je autorsky voľný, lebo Twain je viac než 70 rokov po smrti. To boli tie pragmatické dôvody. Lebo rozpočet filmu vopred odpísal súčasnú predlohu a 3D trikové scény. Mne sú však z duše proti srsti filmy, inscenácie a divadelné hry, ktoré priznávajú inojazyčné a inokultúrne prostredie. Proste neverím hercovi, ktorý spisovnou slovenčinou volá na iného Slováka: Doktor Džekyl! Alebo: Vážená Gertí Metjúsová, budete taká láskavá... Chápete ma, však? Takže som prepísala princa Edwarda na Mateja Korvína.

Divák môže filmy výrazne interpretovať a akceptovať ukryté témy a možné situácie podľa svojho pocitu či názoru. Na čo ste sa v týchto filmoch zamerala najviac?

Na pravdivosť. Aby boli príbeh a herci pravdiví. Aby im divák uveril emóciu, uveril prežívanie, dialóg, postoj, pohyb, konanie. Aby boli interiéry v štúdiu zariadené ako reálny priestor, aby svitanie za oblokom neprezrádzalo umelú lampu, aby kostým vyrobený včera vyzeral, že ho žobrák nosí dvadsať rokov, aby parochňa vyzerala ako šedivé riedke vlasy, aby bozk medzi hercami, ktorí sa neznášajú, vyzeral ako bozk pravej lásky.

Ktoré momenty z natáčania filmov vám najviac utkveli v pamäti?

Tie, kedy som fyzicky kolabovala. Keď som stála o tretej v noci v mínus dvadsiatich stupňoch po kolená v snehu so zápalom priedušiek a snažila sa, aby poľská herečka Karolina Kominek dovolila, aby ju Marko Igonda vyzliekol z košele a bozkával jej bradavku pred zamrznutým stočlenným mužským štábom.

S akou najhoršou a naopak najlepšou reakciou na svoje filmy ste sa stretli?

Najhoršia bola moderátorka v TA3, ktorú som po vypnutí kamery pozvala na svoj film. A ona mi s meravou tvárou povedala: „Myslím, že radšej nie.“ Najlepšie sú listy od divákov. Osobné, čisté, pravdivé, podpísané.

Niektorí režiséri sa opakovane vracajú k určitým textom alebo témam, máte Vy taký "svoj" text alebo svoju životnú tému?

Áno. Je to problém času a proces premeny zla na dobro. Film bez katarzie nemá zmysel. Katarzia je jediným zmyslom existencie akéhokoľvek umenia.

Máte nejakú predstavu o tom, ako by ste časom mohli odovzdávať svoje skúsenosti mladšej generácii. Či by ste nechceli raz prednášať réžiu pre vysokoškolských študentov?

Chcela som, ale neprijali ma.

FILMOGRAFIA

Celovečerné hrané filmy:

Miluj ma alebo odíď

Obhliadka

Legenda o Lietajúcom Cypriánovi

Láska na vlásku

Stredometrážne hrané filmy:

Mlyn

Ábelov čierny pes

Krátkometrážne hrané filmy:

Kniha Rúť

Majkomašmalon

List pána Levického

Monštrancia

Oni nie sú tvoj muž

Bez šance

Šimijé

Mlčanie

Raňajky na cintoríne
Odchod do lyrickej krajiny
Pošta pre teba
Satisfaction
Everybody loves the Sunshine

Romány:

Legenda o Lietajúcom Cypriánovi
Láska na vlásku

Videoklipy:

Zuzana Smatanová: Lietajúci Cyprián
Horkýžeslíže: Banda tupých hláv

FILMOVÉ OCENENIA:

Legenda o Lietajúcom Cypriánovi

- Igric za réžiu filmu. Slovensko 2010
- Cena kritiky za najlepší Slovenský film. Slovensko 2010

Obhliadka

- Igric za najlepší herecký výkon pre Gabrielu Dolnú za stvárnenie úlohy Matky vo filme Obhliadka. Slovensko 2010
- Tvorivá prémia Literárneho fondu pre Jána Ďuriša za kameru vo filme Obhliadka. Slovensko 2010

Ábelov Čierny pes

- Mlode kadry. Young cinema art. 2nd World Student Film Festival, Varšava. Poľsko 2008
- Cena za najlepší film. 10th Intl Short and Independent Film Festival Dhaka-08. Bangladéš 2007
- Cena primátora mesta Lodž. 14th International Film and TV schools Festival Mediaschool, Lodž. Poľsko 2007
- Cena za najlepší herecký výkon pre Pavla Lišku. 8th International Film School Festival, Uruguaj 2007
- Cena za výtvarnú koncepciu filmu Ábelov čierny pes. 8th International Film School Festival, Uruguaj 2007
- Strieborná medaila. 48. Brnenská šestnástka. Medzinárodná výberová súťaž nekomerčných krátkych filmov. Česká Republika 2007
- Prvé miesto v kategórii Filmy študentov filmových škôl. CINEAMA. Slovensko 2007
- Cena Kodak Vision za najlepší hraný film. Áčko. Medzinárodný filmový festival študentských filmov. Slovensko 2007
- Tvorivá prémia Literárneho fondu za televíznu dramatickú tvorbu. Slovensko 2007

Majkomašmalon

- Špeciálna cena poroty za spôsob filmovej reči. Brněnská šestnáctka. Česká Republika 2008.
- 3. miesto, medzinárodný filmový festival krátkych filmov Azyl. Slovensko 2009.

Monštrancia

- Špeciálna cena poroty. Áčko, Medzinárodný filmový festival študentských filmov. Slovensko 2006
- Cena pre Martina Žiarana za najlepšiu kameru vo filme Monštrancia. Medzinárodný filmový festival študentských filmov Áčko. Slovensko 2006
- 1. miesto v kategórii Filmy študentov filmových škôl. CINEAMA Slovensko 2006
- Bronzová medaila. UNICA 2006 KOREA, Svetová organizácia filmových a video tvorcov pod UNESCO. Kórea 2006
- Špeciálna cena riaditeľa kultúrneho centra 47. Brněnská šestnáctka. Česká Republika 2006
- Diplom. 34th Festival of Nations, Ebensee, Rakúsko 2006

Šimijé

- Špeciálna cena poroty. Azyl 2006. Festival minútových a päťminútových filmov. Slovensko 2006